

I. EDITORIAL

CONSIDERAȚII DE ORDIN TEORETIC ȘI PROCESUAL PENAL PRIVIND CONCEPTUL DE ADMINISTRARE A PROBELOR

Lect. univ. dr. Nela MANOLE

Abstract: *Our scientific analysis targets the concrete explanation of the „evidence administration” concept. Thus, in a more technical approach, the activity of evidence administration includes the discovery of evidence in the first place – as task of the investigators.*

Extensively speaking, the evidence administration procedure imposes the indication of the evidence (and also of the object or/and method through which it may be obtained), the introducing of the evidence, presenting, proposing, admitting, researching and discovery, collecting or bringing, establishing, prelevating, conservating and administrating evidence.

In conformity with the Romanian criminal procedure code, the task of evidence administration belongs to the investigating teams and to the courts.

Keywords: *probă, administrare, concept, precept, admitere, organ de urmărire penală, instanță de judecată, legiuitor, vinovăție, doctrină*

Întrucât actualul legiuitor nu a definit în mod concret conceptul de administrare a probelor, rămâne în sarcina doctrinei de a încerca o asemenea conceptualizare.

În demersul nostru de a explicita în mod concret conceptul de administrare a probelor, nu putem însă să nu facem un cuvenit apel la câteva dispoziții ale actualului Cod de procedură penală, cu implicații considerabile în materie.

În consens cu alți autori, consider că organul de urmărire penală trebuie să ridice toate obiectele care pot constitui mijloace de probă, iar în cazul în care există îndoieli asupra unor obiecte, este mai bine ca acestea să fie examinate și ridicate, iar ulterior returnate decât să fie lăsate la locul lor și să nu mai fie găsite în momentul în care se stabilește semnificația lor probatorie¹.

În acest sens, apreciez ca fundamentale două dintre dispozițiile procesuale penale, și anume dispozițiile art. 1 C. proc. pen. care instituie drept scop al procesului penal constatarea la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni, astfel că orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită

¹ Ion Badrajan, Alexandru Frunză, *Tactica efectuării cercetării la fața locului*, Forensic Science No. 1-2024 (137), March 2024, Vol. XXV, p. 68.

potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată² să nu fie supusă rigorilor legii, respectiv dispozițiile art. 5 C. proc. pen. care reglementează, la nivel de principiu sau regulă de bază a procesului penal, asigurarea aflării adevărului cu privire la faptele și împrejurările cauzei, precum și cu privire la persoana făptuitorului.

Pornind de la aceste precepte legale, organele judiciare, care au ca principală sarcină aflarea adevărului (nu insistăm, cu această ocazie, asupra acestui concept și implicațiile sale), respectiv cunoașterea realității obiective a împrejurărilor cauzei, pot realiza în mod eficient această sarcină numai prin administrarea probelor, adică prin deducerea în fața organelor judiciare a tuturor faptelor și împrejurărilor de fapt, transpuse în probe conform dispozițiilor art. 97 alin. (1) C. proc. pen., astfel încât să-și poată forma o reprezentare exactă și corectă cu privire la faptele și împrejurările cauzei.

Într-o accepțiune mai tehnicistă, activitatea de administrare a probelor presupune, în primul rând, descoperirea probelor, ca sarcină inițială a organelor de urmărire penală, care folosesc în acest sens ca mijloace de informare plângerea, denunțul, sesizarea organului competent, investigațiile proprii (cercetări la fața locului, percheziții, ridicări de obiecte și înscrisuri, ascultarea persoanelor³ etc.

Dacă, prin dispozițiile art. 99 C. proc. pen., care se referă la sarcina administrării probelor, legiuitorul folosește expresia de „administrare a probelor” având în vedere faptul că sarcina descoperirii probelor revine aceluiași organ care le administrează (în cazul organelor de urmărire penală), sintagma „strângere și administrare a probelor” folosită de același legiuitor în dispozițiile art. 100 alin. (1) și (2) C. proc. pen. atunci când se referă la administrarea probelor (obiectul urmăririi penale), apare ca fiind mult mai potrivită.

Tot în cadrul procedurii de administrare a probelor se înscrie propunerea de probe din partea părților sau a procurorului, admiterea administrării lor urmată de administrarea lor propriu-zisă prin procedeele probatorii cunoscute.

Într-o formulă mai extinsă, procedura de administrare a probelor impune indicarea probei (respectiv a obiectului sau și a mijlocului prin care poate fi obținută), introducerea probei, producerea, propunerea, admiterea, cercetarea și aflarea sau descoperirea, strângerea sau aducerea, constatarea, ridicarea, conservarea și administrarea probelor⁴.

Una din regulile cele mai importante care stau la baza administrării probelor este cea prescrisă prin dispozițiile art. 99 C. proc. pen., potrivit căreia sarcina administrării probelor revine organelor de urmărire penală și instanțelor de

² În contextul dispozițiilor art. 4 C. proc. pen.

³ Gh. Alecu, *Criminalistică*, Ediția a II-a, Editura Ex Ponto, Constanța, 2009, pp. 249-263 și pp. 305-333. În același sens Ancuța Elena Franț, *Criminalistică*. Ediția a III-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2024, pp. 227-228.

⁴ Tr. Pop, *Drept procesual penal*, Cluj: Tipografia Națională, 1946, p. 188.

judecată⁵. Astfel, aceste organe judiciare, independent de poziția suspectului sau inculpatului în raport cu acuzațiile ce i se aduc, au ca principală obligație, în virtutea rolului lor activ, de a descoperi, strânge și administra probele, atât în învinuire cât și în apărare.

Aceasta nu înseamnă însă că administrarea probelor (întreg procesul penal de altfel) nu se înfăptuiește și cu contribuția părților (părțile pot propune probe și pot solicita administrarea lor), însă dispoziția asupra administrării probelor revine exclusiv organelor judiciare⁶.

Dacă, în procesul de tip anglo-saxon (unde instanța are rol pasiv, de arbitru între părțile din proces) vechea regulă de probațiune *onus probandi incumbi ei qui dicit* se aplică întocmai, căzând în obligația părții care invocă o împrejurare să o dovedească, în procesul continental, inclusiv în cel din țara noastră, sarcina probațiunii a fost lăsată exclusiv în seama organelor judiciare. Mai mult decât atât, prin Codul Român de Procedură Penală din 1968, dreptul acordat autorităților judiciare de a lămuri cauza din oficiu, prin probe, sub toate aspectele, s-a transformat astfel într-o obligație, așa încât, potrivit dispozițiilor art. 100 C. proc. pen. și urm., organele de urmărire penală și instanțele de judecată au obligația de a administra din oficiu toate probele necesare lămuririi cauzei, atât în favoarea inculpatului, cât și în defavoarea acestuia⁷.

La fel ca în cazul oricărei obligații procesuale, legiuitorul a instituit și în acest caz o serie de sancțiuni procesuale, cum ar fi restituirea cauzei de către procuror organului de cercetare penală sau de către instanță la procuror, pentru completarea urmăririi, ori în cazul apelului sau a recursului, rejudecarea cauzei în vederea administrării de noi probe.

În aplicarea principiului prezumției de nevinovăție potrivit căruia suspectul sau inculpatul nu este obligat să-și probeze nevinovăția conform dispozițiilor art. 99 alin. (2) C. proc. pen., suspectul sau inculpatul, ca și părțile de altfel, nu au obligația dovedirii împrejurărilor pe care le invocă, ci are numai dreptul de a propune probe și de a cere administrarea lor prin intermediul organului judiciar.

Deși, în doctrină s-a vorbit despre un așa-zis „drept la contraprobe” recunoscut suspectului sau inculpatului, căruia i s-a atribuit chiar o funcție procesuală proprie, fiind integrat în însuși conținutul „contraacțiunii în apărare”, având drept scop principal împlinirea principiului „egalității armelor”, impus prin jurisprudența constantă a Comisiei și Curții Europene a Drepturilor Omului, nu trebuie să se înțeleagă prin acesta că sarcina probațiunii ar trece de la subiectul care exercită

⁵ I. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedură penală. Partea specială*, Ediția a II-a, Editura Universul Juridic, București, 2018, p. 245.

⁶ Portejoie G. J., *La Justice au benefice du doute*, Paris : Presses de la Renaissance, 2006, p. 14.

⁷ Gr. Theodoru, *Tratat de drept procesual penal*, Editura Hamangiu, București, 2007, p. 402.

acțiunea penală la subiectul (suspect sau inculpat) care exercită contraacțiunea în apărare⁸.

Sub acest aspect, așa cum am arătat, este criticabilă actuala reglementare a art. 99 C. proc. pen. potrivit căreia, „sarcina administrării probelor în procesul penal revine organului de urmărire penală și instanței de judecată”, cel mai potrivit termen fiind cel de „strângere a probelor”, utilizat de legiuitor în dispozițiile art. 100 C. proc. pen. Astfel, termenul de strângere a probelor ar cuprinde activitatea de informare a organelor de urmărire penală care „strâng” probele, și activitatea instanței de judecată care, deși nu desfășoară o activitate propriu-zisă de informare, are obligația, în virtutea rolului activ, de a depista și administra proba chiar nepropusă, dar care rezultă cu necesitate pentru stabilirea adevărului cauzei.

În acest sens, fostele instanțe de recurs extraordinar (azi de apel, recurs sau recurs în anulare), au procedat la desființarea constantă a hotărârilor prin care instanțele de fond nu au lămurit împrejurări esențiale invocate în apărare de inculpat, dar nedovedite de el, sau când nu a depistat unele probe care ar fi condus la pronunțarea unei hotărâri legale și temeinice, având drept temei principal lipsa rolului activ⁹. Printre aceste motive, fosta instanță supremă a reținut faptul că instanța de fond nu a cercetat dacă și în ce măsură la producerea lipsei în gestiune nu au contribuit și alte cauze, respectiv acțiuni ilicite săvârșite de alte persoane decât inculpatul, instanța nu a verificat, prin probe, dacă lipsa în gestiune nu se poate justifica prin perisabilități sau alte pierderi, instanța nu a dispus audierea unui martor întrucât părțile au renunțat la audierea sa, cu toate că audierea acestuia era absolut necesară pentru a stabili cu certitudine dacă fapta a fost săvârșită de inculpat¹⁰ etc.

O chestiune deosebit de delicată ni se pare a fi cea privind investigarea probei faptului sau împrejurării de fapt. Așa cum s-a arătat în doctrină, există un așa-numit mecanism al probei faptului, care îi dă specificitatea sa sistemului din care provine. În aceste condiții, dacă proba unui fapt nu este raportată unui sistem propriu de probațiune, faptul, chiar dacă există în mod obiectiv, nu va exista în drept. Altfel spus, un fapt va exista sau nu va exista (va căpăta relevanță juridică) în funcție de materia dreptului și exigențele diferitelor modalități de probațiune.

În acest mod, dependența prin raportare la un mod de probațiune va conduce sau nu la proba existenței acestui fapt.

⁸ V. Dongoroz și al., *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală*. Vol. I, București: Academiei, 1975, p. 176 și pp. 100-105.

⁹ N. Volonciu, A.S. Uzlău, R. Moroșanu, C. Voicu, V. Văduva, G. Tudor, D. Atasiei, T.-V. Gheorghe, C.M. Chirița, Cr. Ghigheci, T. Manea, *Codul de procedură penală. Comentat*, Ediția a 3-a, revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2017, pp. 4-44.

¹⁰ V. Dongoroz și al., *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală*. Vol. I, București: Academiei, 1975, p. 437.

Tot legat de ideea potrivit căreia sarcina administrării probelor este uneori foarte dificilă, trebuie spus că, uneori, între afirmarea unui fapt și negarea sa există evidente zone intermediare, de incertitudine.

Este motivul pentru care se spune, pe bună dreptate, că justiția umană trebuie să se cantoneze adesea la probabilități, la aparențe. Dar, după cum se știe, cu excepția prezumției legale, aparența nu poate fi luată în considerare ca atare în dreptul penal (spre deosebire de dreptul civil unde, de pildă, posesiunea prelungită conduce la proprietate, pentru că are aparența dreptului), există riscul falsificării realității faptelor ce stau la baza adevărului legal.

Administrarea probelor în procesul penal este guvernată de principiul libertății probelor, ceea ce se traduce prin aceea că organele judiciare au libertatea să aleagă dintre mijloacele prevăzute de lege acele mijloace de probațiune prin intermediul cărora se pot administra cele mai sigure probe, care să asigure aflarea adevărului în cauza urmărită sau judecată. Astfel, spre deosebire de precedentul sistem legal de probațiune, în actualul sistem al libertății probelor organul judiciar nu este ținut să probeze o anumită infracțiune prin administrarea unei anume probe.

Caracterul vădit rațional al actualului sistem de probațiune se manifestă cu atât mai mult cu cât, în anumite situații, împrejurări concrete de săvârșire a infracțiunii (clandestinitatea acesteia, imposibilitatea aflării eventualilor martori oculari etc.), nu permit practic organelor judiciare administrarea unor probe pe care legea le-ar impune, condiții în care acestea au libertatea să folosească mijloacele pe care le au la îndemână (exploatarea unor urme lăsate la fața locului prin intermediul unei constatări tehnico-științifice, a unor expertize, o reconstituire etc.).

Așa cum însă orice principiu are și excepții, și principiul libertății probelor, văzut din punctul de vedere al libertății de administrare a probelor, cunoaște o serie de excepții, dictate chiar de lege. Astfel, în mod excepțional, legea impune în anumite situații utilizarea anumitor mijloace de probă, cum ar fi cazurile pentru a căror lămurire este necesară efectuarea unei constatări sau expertize medico-legale, conform dispozițiilor art. 184 C. proc. pen., cazul infracțiunii de adulter, pentru dovedirea căruia legea impune, în mod exclusiv, procesul verbal de constatare a infracțiunii flagrante sau scrisori emenate de soțul vinovat, conform dispozițiilor C. proc. pen., sau chestiunile prealabile pentru dovedirea cărora legea impune a se folosi numai mijloacele de probă admise de materia căreia îi aparține acea chestiune.

În ceea ce ne privește, dincolo de a vedea în aceste excepții niște adevărate reminiscențe ale vechiului sistem legal de probațiune, considerăm că aceste îngrădiri pot fi justificate, cel puțin parțial, de caracterul mai special al acestor infracțiuni, respectiv implicațiile de ordin social și familial ce ar decurge din probarea necorespunzătoare a unor asemenea fapte.

Așa cum s-a menționat, la baza activității de administrare a probelor stă principiul libertății probelor.

Trebuie însă să constatăm că este dificil de a disocia studiul principiului libertății probelor de cel al liberei lor aprecieri decât organele judiciare, ambele constituind corolarul sistemului intimei convingeri¹¹.

Cu toate acestea, trebuie făcută o distincție, și anume faptul că fiecare din cele două principii răspund unor finalități diferite.

Dacă prima interesează căutarea și producerea probelor, cea de-a doua se preocupă de valoarea lor probantă, în principal în ultima fază a procesului penal.

În ceea ce privește reglementarea legală expresă a principiului libertății de administrare a probelor sau, și mai precis, al libertății organului judiciar de a utiliza orice mijloace de probațiune găsite de cuviință față de necesitățile cauzei (evident, dintre cele legale), constatăm, cu surprindere, că actualul legiuitor român nu a avut o astfel de preocupare.

Evident însă, principiul libertății probelor sub acest aspect rezidă din contextul celorlalte dispoziții legale referitoare la probe și la mijloace de probă, dar în special din dispozițiile referitoare la libertatea de apreciere de care, după cum am arătat anterior, este strâns legată.

Această omisiune a legiuitorului român își poate găsi explicația în sistemul mixt de probațiune pe care a înțeles să îl instituie, format dintr-o îmbinare a sistemului liberal de probațiune cu cel legal.

Spre deosebire, în sistemul pur liberal al probelor, mijloacele de probă sunt enumerate pur exemplificativ, organele judiciare având posibilitatea să utilizeze și alte mijloace neprevăzute în mod expres, dar neoprite de lege. Acest din urmă sistem este cunoscut în procedurile în care judecarea cauzelor are loc prin intermediul juraților, care nu sunt, de regulă, încorsetați de un sistem de mijloace probatorii fixat aprioric, fapt ce le permite formarea opiniei despre vinovăția acuzatului în modul cel mai liber.

Revenind la principiul libertății probelor, s-a emis și teza potrivit căreia libertatea recunoscută părților și organelor judiciare de a recurge la toate mijloacele de probațiune ar apărea ca una dintre cele mai importante limitări, ce atentează la însuși principiul prezumției de nevinovăție.

Deși, în cea mai mare parte criticabilă, acesta opinie nu este însă lipsită de un anume suport. S-au încercat astfel numeroase argumente pentru a justifica principiul libertății probelor. În acest sens, cei mai mulți autori au insistat asupra particularităților probațiunii penale față de cea civilă.

În materie civilă, unde apar o serie de acte a căror probă poate fi preconstituită, este lesne pentru legiuitor de a determina, pentru aceste acte, modalitățile de probă admisibile și, în același timp, forța lor probantă¹².

¹¹ A. Șt. Tulbure, Tatu M. A., *Despre convingerea organelor judiciare*. În R.D.P., 2002, p. 163.

¹² V.M. Ciobanu, Tr. Cl. Briciu, Cl. C-tin Dinu, *Drept procesual civil*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Național, București, 2018, p. 336.

Per a contrario, în materia dreptului penal (așa-zisul drept represiv), obiectul procesului este format în mod esențial din fapte materiale și psihologice, motiv pentru care ar fi imposibil a se stabili aprioric aceste fapte, având în vedere generalitatea cauzelor. De asemenea, particularitatea probei penale se explică și prin considerente ce țin de fondul dreptului. Astfel, dacă în procesul civil sunt angajate interese private care, desigur, trebuie protejate, în materie penală se manifestă interese superioare care se află în conflict - ordinea publică, libertatea individuală etc.

În aceste condiții, pentru a prezerva drepturile tuturor protagoniștilor cauzelor penale, se impune a căuta, pe toate căile, manifestarea adevărului și de a permite, în consecință, recursul la toate mijloacele de probațiune. În alte condiții, reprezentantul acuzării riscă de a fi împiedicat de dificultăți insurmontabile, mai ales în fața unui inculpat care poate folosi toate mijloacele pentru a disimula adevărul în legătură cu fapta săvârșită. Astfel, lupta contra criminalității va fi practic imposibilă într-un sistem de probațiune prea rigid, care exclude utilizarea anumitor probe.

Se poate pune, totuși, o legitimă întrebare: oare, nu cumva libertatea probelor servește în mod unilateral nevoile represiunii sociale, fiind astfel sacrificate interesele persoanei urmărite sau judecate - însuși principiul prezumției de nevinovăție?

Pe de altă parte, poate părea illogic de a acorda inculpatului beneficiul prezumției de nevinovăție, antrenând o adevărată dispensă de probă, și de a înarma în același timp organele represive cu largi mijloace de investigație, destinate a o distruge (desființa).

În realitate însă, lucrurile nu stau chiar așa, contradicția menționată nefiind decât aparentă.

În primul rând, trebuie să avem în vedere faptul că regula potrivit căreia inculpatul este prezumat nevinovat nu are drept scop de a asigura impunitatea adevăratului vinovat, fapt ce nu împiedică, în nici un caz, manifestarea adevărului în cauză.

În al doilea rând, facilitățile sistemului libertății de probațiune nu sunt apanajul exclusiv al organelor judiciare, în condițiile în care se recunoaște tuturor părților dreptul de a recurge la toate mijloacele de probațiune, în egală măsură cu reprezentanții Ministerului Public și cu judecătorii.

În ceea ce privește persoana urmărită sau judecată, nu este vorba despre o simplă facultate ci de un veritabil drept, pe care are tot interesul să-l folosească. Chiar dacă ele beneficiază de principiul prezumției de nevinovăție, se găsește adesea în situația de a fi obligată să joace un rol activ în legătură cu probele strânse împotriva sa.

Cu toate acestea, nu este mai puțin adevărat faptul că așa-numita „egalitate de arme” nu este și nu poate fi perfectă. Astfel, pentru a putea ajunge la cunoașterea adevărului în cauza urmărită sau judecată, organul judiciar dispune de largi puteri și de mijloace vaste (autoritatea poliției judiciare, posibilitatea de a apela la arestări, interogatorii, percheziții, expertize etc.), spre deosebire de învinuit sau inculpat care

are, totuși, puteri limitate în acest sens, în special în faza inițială a procesului, urmărirea penală.

Este la fel de adevărat faptul că toate aceste procedee (ca și toate celelalte, puse la dispoziție de lege), nu au drept scop decât manifestarea adevărului însă, uneori, trecerea de la confundarea adevăratului vinovat la stabilirea inocenței persoanei urmărite sau judecate este foarte labilă.

În concluzie, deși justificată de interese ce țin de ordinea și securitatea publică, libertatea probelor servește în mod esențial aceste comandamente.

O altă problemă deosebit de importantă ce se ridică în legătură cu administrarea probelor este cea privind necesitatea asigurării respectării legii în tot cursul acestei activități procesuale. Fără a insista prea mult asupra acestei chestiuni, se impune totuși a arăta că, pentru obținerea unor probe conforme cu realitatea, care să confere siguranța certitudinii faptelor pe care le atestă, legea solicită organelor judiciare manifestarea unei atitudini de corectitudine, de loialitate. Prin aceste adevărate comandamente impuse organelor judiciare de lege se interzice acestora folosirea amenințărilor, violențelor, promisiunilor, în timpul administrării probelor, consemnarea incompletă sau denaturată a declarațiilor părților, înscrierea în procesele verbale a unor împrejurări falsificate sau denaturate etc.

Prin utilizarea unor asemenea mijloace ilicite sunt încălcate, atât valori ce caracterizează demnitatea și securitatea umană, cât și demnitatea justiției însăși.

În același sens, printre mijloacele interzise prin dispozițiile C. proc. pen. se înscrie și folosirea narcoanalizei, a hipnotismului etc., menite a înfrânge rezistența conștientă a persoanei cercetate.

În raport de faza procesuală în care se află procesul penal, procedura de administrare a probelor prezintă și unele particularități.

Astfel, în faza de urmărire penală, sarcina descoperirii probelor revine organelor de urmărire penală, acestea utilizând ca surse de informare plângerea, denunțul, sesizarea organului competent, toate conținând informații ce pot servi la susținerea învinuirii și indicarea mijloacelor de probă ce pot fi utilizate în cauză. În același sens mai sunt utilizate, în mare măsură, investigațiile proprii ale organelor de urmărire penală constând în cercetări la fața locului, percheziții, ridicarea de obiecte, urme și înscrisuri, ascultarea părților etc.

În faza de urmărire penală, administrarea probelor este atributul exclusiv al organelor de urmărire penală și are loc prin intermediul procedeele probatorii cunoscute (ascultarea părților și a martorilor, confruntarea acestora, ridicarea de obiecte, urme și înscrisuri cu ocazia cercetărilor la fața locului și a perchezițiilor, efectuarea de constatări tehnico-științifice, medico-legale, de expertize)¹³, dar numai

¹³ N. Volonciu, A.S. Uzlău, R. Moroșanu, C. Voicu, V. Văduva, G. Tudor, D. Atasiei, T.-V. Gheorghe, C.M. Chirița, Cr. Ghigheci, T. Manea, *Codul de procedură penală. Comentat*, Ediția a 3-a, revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2017, pp. 323-338.

atunci când acestea le consideră necesare, fapt ce poate implica absența inculpatului și a apărătorului acestuia. Atunci când însă apărătorul inculpatului solicită în mod expres participarea la aceste activități procesuale, prezența acestuia este asigurată.

Administrarea probelor în această fază procesuală nu este însă opera exclusivă a organelor de urmărire penală, în sensul că părțile pot prezenta acestora o serie de mijloace de probă aflate în posesia lor, cum ar fi înscrisuri, obiecte, acte de constatare medico-legale etc.

Cu toate că faza de urmărire penală este marcată de un anumit secret (în opoziție cu contradictorialitatea marcantă a fazei de judecată), suspectul sau inculpatul, singur sau prin intermediul apărătorului său, are dreptul să cunoască probele strânse împotriva sa (tocmai pentru a le putea combate), atât prin participarea la procedeele probatorii menționate, dar și prin prezentarea întregului material probator, la terminarea urmăririi penale.

În cursul judecății, sarcina administrării probelor revine instanței de judecată, care folosește în acest sens aceleași procedee probatorii, în condiții de contradictorialitate, în prezența părților și a procurorului. În această fază sunt verificate, pe de-o parte, probele strânse și administrate în cursul urmăririi penale (procedându-se practic la o readministrare a lor), iar pe de altă parte pot fi administrate noi probe, atunci când cele administrate anterior se dovedesc insuficiente pentru lămurirea cauzei și aflarea adevărului. La toate aceste activități procesuale pot colabora, în egală măsură, părțile și procurorul, care pot propune probe noi, ce vor fi admise de către instanță dacă se dovedesc a fi concludente și utile cauzei.

Referințe bibliografice:

1. Alecu Gh. *Criminalistică*, ediția a II-a, Editura Ex Ponto, Constanța, 2009.
2. Badrajan Ion, Frunză Alexandru, *Tactica efectuării cercetării la fața locului*, Forensic Science No. 1-2024 (137), March 2024, Vol. XXV.
3. Ciobanu V. M., Tr. Cl. Briciu, Cl. C-tin Dinu, *Drept procesual civil*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Național, București, 2018.
4. Dongoroz V. și al. *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală*. Vol. I, București: Academiei, 1975.
5. Franț Ancuța Elena, *Criminalistică*. Ediția a III-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2024.
6. Neagu I., Damaschin M., *Tratat de procedură penală. Partea specială*, Ediția a II-a, Editura Universul Juridic, București, 2018.
7. Pop Tr., *Drept procesual penal*. Cluj: Tipografia Națională, 1946.

8. Portejoie G. J., *La Justice au benefice du doute*, Paris: Presses de la Renaissance, 2006.
9. Theodoru Gr., *Tratat de drept procesual penal*, Editura Hamangiu, București, 2007.
10. Tulbure A. Șt., Tatu M. A., *Despre convingerea organelor judiciare*. În: R.D.P., 2002.
11. Volonciu N., Uzlaşu A.S., Moroșanu R., Voicu Cor., Văduva V., Tudor G., Atasiei D., Gheorghe T.V., C.M. Chirița, Ghigheci Cr., Manea T., *Codul de procedură penală. Comentat*, Ediția a 3-a, revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2017.